

Κορονοϊός και θεία Εὐχαριστία

Βασιλείου Γιαννόπουλου*

Ὁ κορονοϊός –ἢ covid 19– εἶναι ἓνα λοιμῶδες νόσημα τῶν ἡμερῶν μας, τὸ ὁποῖο συνεχῶς μεταλλάσσεται καὶ ἔχει ἐξελιχθεῖ σὲ μία ἐπικίνδυνη παγκοσμίως διάσταση πανδημίας. Ἐκατομμύρια ἄνθρωποι ἔχουν ἤδη προσβληθεῖ. Ἀνυπολόγιστος εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς ὄσων ἔχουν ὑποκύψει καὶ θὰ ὑποκύψουν ἐξ αὐτοῦ. Ἀνυπολόγιστες εἶναι καὶ οἱ κοινωνικὲς καὶ οἰκονομικὲς συνέπειές του.

Ἡ φαρμακευτικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα πέτυχε σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα νὰ ἐφεύρει κατάλληλα ἐμβόλια, τὰ ὁποῖα προστατεύουν σὲ μεγάλο ποσοστὸ τοὺς ἐμβολιαζομένους ἀπὸ τὶς ὀδυνηρὲς συνέπειες τοῦ ἰοῦ καὶ τοῦ θανάτου. Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν ἐκατόμβη τῶν θυμάτων, ὑπερβολικὸς εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς (σὲ πολλὰς χώρες ὑπερβαίνει τὸ 50% τοῦ πληθυσμοῦ τους) ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἴτε ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἰοῦ, εἴτε ἀρνοῦνται νὰ ἐμβολιαστοῦν. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀρνοῦνται νὰ τηρήσουν καὶ αὐτοὶ τὰ προτεινόμενα ἀπὸ τοὺς εἰδικούς προληπτικὰ μέτρα (μάσκα, τήρηση ἀποστάσεως). Οἱ λόγοι αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς εἶναι, ὅπως γνωρίζουμε, πολλοί. Θὰ ἦταν ἐπομένως περιττὸ νὰ ἀναφερθοῦμε ἐδῶ σὲ αὐτούς. Εἶναι γενικῶς ἀποδεκτὸ ὅτι στὶς ἡμέρες μας οἱ συνάνθρωποί μας σὲ μεγάλο ποσοστὸ δὲν ἐμπιστεύονται, κατὰ περίστασι, τοὺς εἰδικούς ἐπιστήμονες οὔτε συμμορφώνονται μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Πολιτείας καὶ αὐτὲς τῆς Ἐκκλησίας (τῆς Ἱερᾶς Συνόδου). Ἀντίθετα, ἐπηρεάζονται ἀπὸ ἀπόψεις ἀνθρώπων ποὺ καμώνονται τοὺς εἰδικούς, τοὺς δῆθεν πεφωτισμένους, ἀπὸ κομπογιαννίτες πάσης ἀπόχρωσης ποὺ δρᾶττονται τῆς εὐκαιρίας νὰ ἀποκτήσουν ὄνομα, δημοσιότητα, νὰ προβληθοῦν ὡς σπουδαῖοι καὶ

* Ὁ Βασιλεῖος Γιαννόπουλος εἶναι Ὁμότ. Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

γνωστικοί, αδιαφορώντας για τις συνέπειες τών «συμβουλών» τους, τὸν πόνο, τὴ θλίψη καὶ τὸν θάνατο ποὺ θὰ προξενήσουν σὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐμπιστεύονται.

Οἱ θρησκευόμενοι, οἱ ὁποῖοι καὶ μᾶς ἐνδιαφέρουν, ἀντὶ νὰ ἀκούουν τὴ φωνὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς «ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας», πείθονται στίς ἀνεύθυνες φήμες καὶ συμβουλές ποὺ ἔχουν κατακλύσει τὰ Μ.Μ.Ε. Συμμορφώνονται μὲ τις συμβουλές φαντασιόπληκτων μοναχῶν, γεροντάδων, ἡμιμαθῶν πνευματικῶν καὶ ἄλλων ψευδοεσεβιστῶν καὶ ψευδοπροφητῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Τοὺς ἀντιρρησίες-ἀντιεμβολιαστὲς εἶναι ἀπὸ δύσκολο ἕως ἀκατόρθωτο νὰ τοὺς μεταπείσει κανεὶς. Σὲ αὐτοὺς ἴσως βρίσκουν τὴν ἐφαρμογὴ τοὺς οἱ λόγοι τοῦ ἀποστ. Παύλου: «Αἵρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει, ὧν αὐτοκατάκριτος»¹. Καὶ ὅπως θὰ γνωρίσουμε στὴ συνέχεια, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται νὰ ἐμβολιαστοῦν –καὶ ὅταν μάλιστα προτρέπουν καὶ ἄλλους νὰ πράξουν τὸ ἴδιο, ἐπειδὴ τάχα ἐμβολιαζόμενοι προδίδουν τὴν πίστη τοὺς καὶ γίνονται ἕρμια τοῦ διαβόλου/τοῦ ἀντιχρίστου– διαπράττουν θανάσιμο ἀμάρτημα. Ὁ διάβολος, ἂν τοῦ τὸ ἐπιτρέψει ὁ Θεός, δὲν χρειάζεται ἐμβόλιο γιὰ νὰ μπεῖ μέσα μας.

Στοὺς ἀντιεμβολιστὲς συναριθμοῦνται καὶ ὀρισμένοι μητροπολίτες. Ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημέρωσης μάθαμε γιὰ κάποιον μητροπολίτη, ὁ ὁποῖος βρῆκε τὸ φάρμακο κατὰ τοῦ κορονοϊοῦ στὸν «ἀγιασμό». Κάποιος ἄλλος εἶπε ὅτι στὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ δὲν εἰσχωρεῖ κορονοϊός, καθ' ὅσον μάλιστα οὔτε αὐτὸς ὁ ἀγιασμὸς ἀλλοιώνεται. Ἐμεῖς δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ ἀφορισμοὺς αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ προσεγγίσουμε τὸ θέμα μας μὲ γνώμονα συνοδικὲς καὶ πατερικὲς ἀναφορές-μαρτυρίες καὶ τὴ λειτουργικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ θεία Εὐχαριστία καὶ τὸ Βάπτισμα εἶναι τὰ δύο βασικὰ καὶ θεμελιώδη Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Κορυφαία στιγμή τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶναι ἡ μεταβολή, «ἡ μεταστοιχείωση τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Ἡ Εὐχαριστία εἶναι τὸ κέντρο καὶ ἡ ἀναφορὰ τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἡ βυζαντινὴ θεία Λειτουργία

1. Τίτ. 3, 10-11.

ἀρχίζει με τὴν ἐκφώνηση τοῦ ἱερουργοῦ: «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος...*». Προηγείται ὁμως αὐτῆς ἡ «*Προσκομιδὴ*», ἡ προετοιμασία τῶν τιμίων Δώρων στὴν πρόθεση, τὰ ὁποῖα ἐν πομπῇ θὰ μεταφερθοῦν, κατὰ τὴ Μεγάλῃ Εἵσοδο, στὸ Ἱερὸ καὶ θὰ ἐναποτεθοῦν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Θυσιαστηρίου (ἐπὶ τῆς ἁγίας Τράπεζας). Ἐκεῖ, διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ἀναίμακτη θυσία-σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος θὰ μεταποιηθοῦν σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ².

Ἐπομένως, τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ ἂν μεταδίδεται ὁ κορονοϊὸς στοὺς μετέχοντες στὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἀναλύεται σὲ δύο ἐπιμέρους ἐρωτήσεις: α) Μεταδίδεται ὁ ἰὸς μέσω τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς χρησιμοποιούμενης «*λαβίδος*» καὶ β) κινδυνεύουν οἱ ἐκκλησιαζόμενοι νὰ μεταδώσουν ἢ νὰ κολλήσουν μεταξὺ τους τὸν ἰὸ καὶ μάλιστα ὅταν μασκοφοροῦντες καὶ μὴ προσέρχονται, πολλὰς φορὲς ἀτάκτως, γιὰ νὰ κοινωνήσουν καὶ ἀργότερα νὰ πάρουν τὸ «*ἀντίδωρον*» καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τὸ χέρι τοῦ ἱερέα ἢ τοῦ ἐπισκόπου;

Ἡ ἀπάντηση στὸ πρῶτο ἐρώτημα συναρτᾶται μετὰ τὸ ἐὰν τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως ἦταν φθαρτὸ ἢ ἄφθαρτο. Ἄφθαρτο τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἀποδέχονταν πολλοὶ αἵρετικοί: οἱ Γνωστικοί, οἱ Μαρκιωνίτες, οἱ Μανιχαῖοι, οἱ Ἀφθαρτοδοκῆτες κ.ἄ. Σὲ γενικὲς γραμμὲς οἱ αἵρετικοὶ αὐτοὶ δέχονταν ὅτι ὁ κόσμος –ἐννοεῖται καὶ οἱ ἄνθρωποι– εἶναι δημιούργημα ἐνὸς κατώτερου Θεοῦ, πρᾶγμα ποὺ δικαιολογεῖ καὶ τὶς παρατηρούμενες σὲ Αὐτὸν ἀτέλειες, τὴν ὑλικότητα, τὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Ὁ ἀγαθὸς Θεός, γιὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ τὴν ὑλικότητα, ἀπέστειλε τὸν Λόγον Του (ἀγγελοειδὲς ὄν), ὁ Ὅποιος ὁμως δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ προσλάβῃ ὑλικὸ σῶμα. Ὁ Λόγος ἐπομένως δὲν ἔγινε πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἀπλῶς φαινόταν καὶ ἐνεργοῦσε, ὡσὰν νὰ ἦταν πραγματικὸς ἄνθρωπος.

Ἡ ὀνομαζόμενη Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τῆς ὅτι κάποιοι Ἀφθαρτοδοκῆτες ποὺ διέμεναν στὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας χρησιμοποιοῦσαν εἰκόνες μετὰ τὴν παράσταση τοῦ Προδρόμου, ὁ ὁποῖος ἔδειχνε τὸν Χριστὸ ποὺ ἐξεικονιζόταν ὡς ἄμνος,

2. Ἡ οὐσία τοῦ ἄρτου μεταλλάσσεται, μεταποιεῖται σὲ Σῶμα Χριστοῦ. Ὡς οὐσία ἄρτου ἀφανίζεται, θυσιάζεται. Παραμένουν ὁμως τὰ συμβεβηκότα: χρῶμα, ὄσμή, γεύση, βάρος, ὄγκος.

ἐξέδωσε τὸν πρῶτον κανόνα της. Ἡ εἰκονικὴ αὐτὴ παράσταση σήμαινε γιὰ τοὺς χρήστες αὐτῆς ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔγινε πραγματικὸς ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Πρόδρομος ἔβλεπε τὸν Χριστὸ ὡς ἄμνόν, ὅταν ἔλεγε: «Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»³. Στὸν πρῶτον κανόνα της ἡ Σύνοδος ζητεῖ τοῦ λοιποῦ ὁ Χριστὸς νὰ ἐξεικονίζεται ἀνθρωπόμορφα, ἐπειδὴ ἔτσι καταγγέλλεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔγινε πραγματικὸς ἄνθρωπος, φθαρτὸς καὶ ἀλλοιωσίμος, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ παράλληλα νὰ ἐλέγχονται ὅσοι ὁμολογοῦν τὸν Χριστὸ ἐξ ἄκρας συλλήψεως ἀφθαρτον.

Ὁ Ἰω. Δαμασκηνὸς κάνει διάκριση μεταξὺ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς διαφθορᾶς τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου. Φθορά, λέγει, «σημαίνει τὰ ἀνθρώπινα πάθη, πείνα, δίψα, κόπον, τὴν τῶν ὄλων διάτρησιν, θάνατον, ἤτοι χωρισμὸν ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαίνον φθαρτὸν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα φαμεν». Δὲν σημαίνει ὁμως καὶ διαφθορά, ἤτοι «τελείαν τοῦ σώματος εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη στοιχεῖα διάλυσιν καὶ ἀφανισμόν». Τῆς διαφθορᾶς «πειραν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα οὐκ ἔσχεν»⁴.

3. Ἰω. 1, 29.

4. *Περὶ Ὁρθοδόξου Πίστεως*, κεφ. ΚΗ', PG 94, 1099-1100. Ὁ Ἰω. Δαμασκηνὸς μᾶλλον δεχόταν ὅτι τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ κοινωνοῦμε δὲν φθείρονται οὔτε ἀλλοιώνονται μέσα μας (βλ. PG 94, 1152-1153). Ὑπάρχουν βέβαια ἐνστάσεις, ὅπως: 1. Ἐὰν τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ (τῆς θείας Εὐχαριστίας) διαμένουν ἀδιάφορα καὶ ἀναλλοίωτα ἐντὸς ἡμῶν, γιατί νὰ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐπανάληψη, συχνὴ ἢ περιοδική, τῆς μεταλήψεως; 2. Ἐὰν τὸ φυλασσόμενο στὸ Ἄρτοφόριο Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, στὴν περίπτωσή ποὺ δὲν θὰ εἶναι τέλεια ἢ ἀποξήρανσή τους, ἀλλοιώνονται, πῶς εἶναι δυνατόν τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα Χριστοῦ ποὺ λαμβάνουμε κατὰ τὴ θ. Μετάληψη νὰ μὴν ἀλλοιώνεται, δεδομένου μάλιστα ὅτι συχνὰ ἁμαρτάνουμε; 3. Κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλο, «τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ» ἐν ἡμῖν (Α' Κορ. 3, 16), ὅχι τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. 4. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐπικρατοῦσα ὀρθόδοξη διδασκαλία, ἡ θεία φύσις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀκοινωνήτη. Οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι χριστιανοὶ γίνονται κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι μόνο τῆς θείας ἐνέργειας. Ὁ Ἰω. Δαμασκηνὸς ὁμως δέχεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι, διὰ τῆς θ. Κοινωνίας «μετέχουσι, καὶ κοινωνοὶ θείας φύσεως γίνονται». Ἀντιθέτως, οἱ ἄγγελοι «οὐ μετέσχον, οὐδὲ ἐγένοντο θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀλλ' ἐνεργείας καὶ χάριτος» (PG 94, 1348). Τὸ «σκεπτικόν» τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι ὅτι, ἀφοῦ οἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ ἐνώθηκαν στὴν ὑπόστασι τοῦ Λόγου ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαίρετως, δὲν ὑπάρχει δυνατότητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τὴ θεία φύση καὶ νὰ φθαροῦν ἢ νὰ ἀλλοιωθοῦν. Ἐὰν ὁμως ἀποδώσουμε τὶς θείες ιδιότητες τῆς θείας φύσεως τοῦ Χριστοῦ στὴν ἀνθρώπινη φύση, ὅπως δηλαδὴ τὴν ἀφθαρσία, πρέπει νὰ δεχθοῦμε καὶ τὴν πανταχοῦ παρουσία τῆς ἀνθρώπινης φύσεως τοῦ Χριστοῦ κ.λπ. Κατὰ τὴν Ὁρθόδοξη Δογματικὴ, δὲν δεχόμεθα ἀντίδοση τῶν ιδιωμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων ἐκάστης τῶν φύσεων στὴν ἄλλη, ἀλλὰ ἀντίδοση στὴν κοινὴ ὑπόστασή τους.

Ὁ Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης, γράφων κατὰ τῶν Γαϊανιτῶν, οἱ ὅποιοι δέχονταν α) ὅτι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἐξ ἄκρας συλλήψεως ἀπαλλαγμένο τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀλλοίωσης καὶ β) ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλονται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τοὺς προσκαλεῖ νὰ φέρουν καθαγιασμένον ἀπὸ τοὺς ἴδιους Σῶμα Χριστοῦ: «Καὶ ἀποτεθῶμεν ἐν πάσῃ τιμῇ τὸ τοιοῦτον ἅγιον σῶμα Χριστοῦ καὶ Αἷμα εἰς σκεῦος ἐνδόξως, καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ἐὰν μὴ φθαρῆ, ἢ τραπῆ, ἢ ἀλλοιωθῆ, πρόδηλον ὅτι καλῶς κηρύττετε τὸν Χριστόν, κατὰ πάντα τρόπον ὄντα ἐξ αὐτῆς ἄκρας ἐνώσεως ἐν ἀφθαρσίᾳ. Εἰ δὲ φθαρῆ ἢ ἀλλοιωθῆ, ἀνάγκη πάσῃ ὑμεῖς ἐν ἐκ τῶν ὀποτέρων εἰπεῖν ἢ, ὅτι οὐκ ἔστιν, μεταλαμβάνετε, σῶμα ἀληθινὸν Χριστοῦ, ἀλλ' ἀντίτυπον, καὶ ψιλόν· ἢ ὅτι διὰ τὴν κακοπιστίαν ἡμῶν, οὐκ ἐπεφύτευσε ἐν αὐτῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ, ὅτι φθαρτὸν ἐστὶ τὸ σῶμα Χριστοῦ πρὸ τῆς ἀναστάσεως, ὡς θυόμενον, καὶ νεκρούμενον, καὶ τιτρωσκόμενον, καὶ μελιζόμενον καὶ ἐσθιόμενον. Ἄφθαρτος γὰρ οὐσία οὐ γεννᾶ, οὐ γεννᾶται, οὐκ αὖξει, οὐκ ὑπνοῖ, οὐ διψῆ, οὐ κοιπᾶ, οὐ πάσχει, οὐ θνήσκει, οὐ τιτράται ὑπὸ ἡλῶν καὶ λόγχης, οὐκ ἰδροῖ, οὐκ αἰμορροεῖ», κατὰ τὸν Ἰππόλυτο, τὸν ὅποιο ἐπικαλεῖται ὁ Ἀναστάσιος⁵, καὶ συνεχίζει: «Ἄφθαρτος γὰρ φύσις οὔτε τέμνεται, οὔτε τιτρώσκειται πλευράν, καὶ χεῖρας, οὔτε μελίζεται, οὔτε νεκροῦται, οὔτε ἐσθιεται, οὔτε ὄλως κρατεῖται ἢ ψηλαφεῖται· οἷα ἐστὶν ἡ ἄφθαρτος τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ψυχῶν φύσις»⁶.

Τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, στὸ ὅποιο μεταποιεῖται ὁ ἄρτος (ὁ ἀμνός) εἶναι τὸ κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, μετὰ τὸ «τετέλεσται»⁷ νεκρὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ εὐψυχο Σῶμα, ἀφοῦ ἡ ψυχὴ Του κατῆλθε στὸν Ἄδη⁸. Τὸ δὲ Αἷμα, στὸ ὅποιο μεταστοιχειώνεται ὁ κεκραμένος οἶνος,

τὴν ὑπόστασι τοῦ Λόγου.

5. Ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας λόγου. Σχολιάζων ὁ Ἀναστάσιος τὴν παράθεσή του ἐκ τοῦ Ἰππολύτου, παρατηρεῖ: «Καὶ γὰρ μυριάκις νηπιοπρεπῶς ἔκλαυσε [ὁ Ἰησοῦς], μυριάκις ὡς ἄνθρωπος γενόμενος ἔπτυσεν πεπεῖραται γὰρ τὴν καθ' ἡμᾶς ὡς φησιν ὁ Παῦλος, δίχα μόνῃς τῆς ἁμαρτίας. Ἴδου γοῦν περιτομὴν καταδεξάμενος οὐδὲν θαῦμα διὰ τῆς αἰμορροΐας ἐκείνης τῆς θεοσάρκου ποιῆσαι ἠθέλησε» (PG 89, 301).

6. PG 89, 297: «[ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν, Τετέλεσται· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα».

7. Ἰω. 19, 30.

8. Κατὰ τὸν Ἰω. Δαμασκηνό, τὸ εὐχαριστηριακὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ «Σῶμά ἐστιν

είναι τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ ποὺ ἔρρευσαν ἀπὸ τὴν κεντηθεῖσα πλευρὰ τοῦ Ἰησοῦ⁹. Ἡ «κλάσις», δηλαδή ὁ τεμαχισμὸς καὶ ἡ «ἔκχυσις» τοῦ σώματός Του, γιὰ τὰ ὁποῖα κάνει λόγο ὁ Κύριος κατὰ τὴν παράδοση τοῦ Μυστηρίου, παραπέμπουν ἄμεσα στὸν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θάνατόν Του καὶ στὴ μυστικὴ ἔνωση μαζί Του ὄλων ἐκείνων ποὺ μεταλαμβάνουν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματός Του. Οἱ κοινωνοῦντες πιστοὶ γίνονται μέτοχοι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ γίνουν μέτοχοι καὶ τῆς ἀνάστασής Του. Καὶ κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλο: «Ὅσακις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρως οὐ ἔλθη»¹⁰. Σὲ συμφωνία μὲ τὰ παραπάνω, ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία χορηγοῦσε στοὺς κληρικούς καὶ τοὺς λαϊκοὺς χωριστὰ τὸ Σῶμα ἀπὸ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Στὴν πράξη τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅσον ἀφορᾷ τὴ μετάδοση στοὺς πιστοὺς τῶν τιμίων Δώρων, ἀναφέρεται στὸν ρα' κανόνα τῆς ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικῆ Σύνοδος. Τὸν κανόνα αὐτὸν ἐξέδωσε ἡ Σύνοδος ἐξ ἀφορμῆς κάποιων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι προσέρχονταν γιὰ νὰ κοινωνήσουν φέροντες μαζί τους «δοχεῖά τινα» ἀπὸ πολύτιμη ὕλη, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐναπέθετε ὁ ἱερέας τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Σύνοδος καταδίκασε τὴ συνήθεια αὐτὴ καὶ ὄρισε ὅτι ὁ προσερχόμενος, γιὰ νὰ λάβει τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει νὰ τοποθετεῖ τὶς παλάμες του σὲ σχῆμα σταυροῦ καὶ ἐπ' αὐτῶν νὰ ἐναποθέτει ὁ πρεσβύτερος τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ¹¹. Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνῆκε στὸν λαβόντα αὐτό. Αὐτὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ φάει ὅλο ἢ μέρος αὐτοῦ. Τὸ ὑπόλοιπο εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ ὅποτε ἤθελε. Τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ οἱ πιστοὶ κοινωνοῦσαν ἀπὸ τὸ ἱερὸ Ποτήριο, ὅπως κοινωνοῦν καὶ σήμερα οἱ κληρικοί.

ἀληθῶς ἠνωμένον θεότητι, τὸ ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου σῶμα, οὐχ ὅτι τὸ ἀναληφθὲν σῶμα ἐξ οὐρανοῦ κατάρχεται» (PG 94, 1144A). Βλ. καὶ ὑπόσημ. 11.

9. Ἰω. 19, 34.

10. Α' Κορ. 11, 26.

11. Ὁ Ἰω. Δαμασκηνὸς παρατηρεῖ: «Προσέλθωμεν αὐτῷ πόθῳ διακαεῖ καὶ σταυροειδῶς τὰς παλάμας τυπώσαντες τοῦ Ἐσταυρωμένου τὸ σῶμα ὑποδεξώμεθα καὶ ἐπιθέντες ὀφθαλμούς, καὶ χεῖλη, καὶ μέτωπα τοῦ θεοῦ ἄνθρακος μεταλάβωμεν, ἵνα τὸ πῦρ τοῦ ἐν ἡμῖν πόθου προσλαβὼν τὴν ἐκ τοῦ ἄνθρακος πύρωσιν καταφλέξῃ ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας καὶ φωτίσῃ ἡμῶν τὰς καρδίας, καὶ τῇ μετουσίᾳ τοῦ θεοῦ πυρὸς πυρωθῶμεν καὶ θεωθῶμεν» (PG 94, 1149B).

Ἡ χρήση τῆς λαβίδας, μὲ τὴν ὁποία χορηγεῖται τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ στοὺς λαϊκοὺς καὶ τοὺς μοναχοὺς, εἰσήχθη σὲ μεταγενέστερο χρόνο. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ διὰ τῆς λαβίδος μετάδοση στοὺς πιστοὺς τῶν Τιμίων Δώρων καθιστᾶ πρὸ ἀσφαλῆ καὶ σύντομη τὴν ὅλη διαδικασία τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν. Πάντως, ὁ τρόπος αὐτὸς μετάδοσης τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἰσάγει διάκριση μεταξὺ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν – θὰ λέγαμε μεταξὺ ἁγίου καὶ βεβήλου. Ἡ διάκριση αὐτὴ ἀντιβαίνει ριζικὰ σὲ ὅ,τι ἴσχυε στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία. Τότε ἅγιοι ὀνομάζονταν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ καὶ θαύματα ἔκαναν μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οἱ ζῶντες χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὸ χάρισμα νὰ ἐνεργοῦν «σημεῖα». Σήμερα «ἅγιοι» ὀνομάζονται οἱ μητροπολίτες καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν ἱερῶν μονῶν. Κυρίως ὅμως ἅγιοι ὀνομάζονται κεκοιμημένοι, τοὺς ὁποῖους ἡ Ἐκκλησία ἀναγνώρισε καὶ ἀνακήρυξε ἁγίους.

Ἐπισημαίνουμε ἀκόμη ὅτι ἡ προσθήκη τοῦ «ζέοντος» στὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀνάμειξη τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὀλίγον πρὸ τῆς μετουσίωσης αὐτῶν διὰ τῆς λαβίδος, ἀποδυναμώνει τὸν χαρακτήρα τῆς θείας Εὐχαριστίας ὡς θυσίας, ἀλλὰ καὶ τὴ σύνδεση τοῦ μεταλαμβανομένου Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ κρεμάμενον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἄψυχο Σῶμα Του καὶ τὴν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς του ἔκχυση αἵματος καὶ ὕδατος.

Ἡ «ὕλη» τοῦ Μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν Μυστηρίων, εἶναι αὐστηρὰ καθορισμένη. Εἶναι ὁ ἔνζυμος ἄρτος καὶ ὁ κεκραμένος οἶνος¹². Ἡ προσθήκη τοῦ «ζέοντος» καὶ τῶν «μερίδων» ποὺ

12. Οἱ θεῖες Λειτουργίες τοῦ Ἰακώβου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου αἰτιολογοῦν τὴν χρήση κεκραμένου οἴνου, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὸ Ποτήριο τῆς Εὐλογίας χρησιμοποίησε κεκραμένο οἶνο. Τὴν προσφορὰ τοῦ Ποτηρίου αὐτοῦ εἰσάγουν μὲ τὰ ἑξῆς λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Ὁμοίως καὶ τὸ Ποτήριον ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου λαβὼν κεράσας, εὐχαριστήσας, εὐλόγησας, ἀγιάσας, ἔδωκε ... εἰπὼν: Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες...» (θ. Λειτουργία Μ. Βασιλείου). Τὰ λόγια ποὺ βάζουν στὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ οἱ συντάκτες τῶν ἀνωτέρω θείων Λειτουργιῶν δὲν συμφωνοῦν μὲ τὴν εὐαγγελικὴ διήγηση (Ματθ. 20, 26-28· Μάρκ. 14, 22 -24· Λουκ. 22, 19-20) καὶ αὐτὴν τοῦ Παύλου (Α΄ Κορ. 11, 24-26). Πάντως ἡ βυζαντινὴ θεία Λειτουργία τὴν χρήση τοῦ κεκραμένου οἴνου συνδέει μὲ τὴν ἔκχυση αἵματος καὶ ὕδατος ἀπὸ τὴν κεντηθεῖσα πλευρὰ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπὸ τὴ στιγμή βέβαια ποὺ δεχόμαστε ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ὅτι κατὰ τὸν Μυστικὸ Δεῖπνο ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ Μαθητές Του δὲν ἔφαγαν τὸ «νομικόν», τὸ ἐβραϊκὸν Πάσχα ἀλλὰ προέφαγαν τὸ Χριστιανικὸ Πάσχα, εὐλογον εἶναι νὰ ἔφαγαν

εἶχαν ἐξαχθεῖ ἀπὸ τὸ προσκομισθὲν πρόσφορο πρὸς τιμὴν τῶν ἀγγέλων, τῆς Θεοτόκου, τῶν προφητῶν, πατριαρχῶν, κεκοιμένων κ.λπ. ἐντὸς τοῦ ἁγίου Ποτηρίου σημαίνουν προσθήκη τρίτης, τετάρτης κ.λπ. ὕλης¹³. Δὲν εἶναι ὁμῶς τοῦ παρόντος ἡ ἐνασχόληση μὲ τὰ ἀνωτέρω ἐπιμέρους ἐρωτήματα. Τὸ δογματικὸ στοιχεῖο τοῦ Μυστηρίου εἶναι: ἡ μεταποίηση τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου σὲ πραγματικὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου. Οἱ «προσθήκες», ὅσες μάλιστα ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες θείες Λειτουργίες τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Μάρκου, καταδεικνύουν ὅτι ὡς πρὸς τὰ σημεῖα αὐτὰ εἶναι ἐπιτρεπτή, ἐὰν ὄχι ἀναγκαία, ἡ προσαρμογὴ αὐτῶν σὲς συνθήκες πρὸς περιπτώσεις ἀνάγκης, ὅπως εἶναι καὶ ἡ πανδημία τοῦ κορονοϊοῦ, ἀπαιτοῦν.

Ἐπομένως, ἀφοῦ ἐξ ὅσων εἶπαμε προκύπτει ὅτι τὸ Σῶμα (καὶ τὸ Αἷμα) τοῦ Χριστοῦ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως Του ἦταν φθαρτὸ καὶ ἀλλοιώσιμο καὶ ὅ,τι προστεθεῖ στὸ Ἱερὸ Ποτήριο δὲν μεταβάλλεται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, εὐλόγο καὶ συνεπὲς εἶναι νὰ ποῦμε ὅτι καὶ ἡ παρουσία τοῦ ἰοῦ ἢ κάποιας ἄλλης νοσογόνου οὐσίας στὸ ἅγιο Ποτήριο θεωρητικὰ εἶναι πιθανή. Βέβαια, τοῦτο δὲν ἀποδεικνύεται. Τὸ Μυστήριον δὲν ἐπιδέχεται ἔρευνα. Δὲν ἀποδεικνύεται πειραματικῶς. Πιστεύεται. Χρειάζεται ἡρωισμὸς καὶ θεία βοήθεια γιὰ νὰ πιστεῦσει κανεὶς, ἐφ' ὅσον βέβαια δὲν τὸ κάνει ἀπὸ συνήθεια, ὅτι κοινωνεῖ Σῶμα

ἐνζυμο ἄρτου· καὶ ὁ Ἰησοῦς νὰ ἔκαμε χρῆση κεκραμένου οἴνου, προτυπώνοντας ἔτσι τὴν ἐκροή τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ὕδατος ἀπὸ τὴν πλευρά Του. Ἡ Πενθέκτη Σύνοδος στὸν λβ' κανόνα της, ἀναφερόμενη στὴ θεία Λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου, παρατηρεῖ ὅτι ὁ ἱερός Πατήρ «τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησία, ἐνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίαν, ὕδωρ οἴνω μιγνῶναι παρέδωκεν, ἥνικα τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δεήσεις, τὴν ἐκ τῆς τιμίας πλευρᾶς τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρασιν παραδεικνύς...».

13. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ μεταλαμβάνων τοὺς πιστοὺς κληρικὸς ὀφείλει νὰ μὴν προσφέρει σὲ κοινωνοῦντες «ἄρτον» ἀπὸ τὶς προστεθεισες «μερίδες», σημαίνει ὅτι αὐτές, μολοντί ἔχουν ἐμποτισθεῖ μὲ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, δὲν θεωροῦνται Σῶμα Χριστοῦ. Ἡ Πενθέκτη Σύνοδος μὲ τὸν κη' κανόνα της καταδίκασε τὴ συνήθεια, πρὸς ἐπιχρατοῦσε σὲ κάποιους ἱεροὺς ναοὺς, οἱ πιστοὶ νὰ προσέφεραν σταφύλια στοὺς λειτουργοὺς καὶ αὐτοὶ νὰ ἀναμειγρῶν ῥώγες ἀπὸ αὐτὰ μὲ τὴ θ. Εὐχαριστία καὶ ὅλα μαζί νὰ τὰ μεταδίδουν στοὺς κοινωνοῦντες. Ἡ Σύνοδος δὲν μᾶς λέγει ἐὰν μὲ τὴν προσθήκη τρίτης ὕλης (σταφυλιῶν) βεβηλῶνεται τὸ Μυστήριον, ὅποτε καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ θὰ εἶχαμε ἐπάνοδο τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ στὴν ἀρχικὴ τους κατάστασι. Περιορίσθηκε νὰ ζητήσῃ τὴν καθαίρεση τοῦ λειτουργοῦ ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ «παρὰ τὰ διατεταγμένα».

καὶ Αἷμα Χριστοῦ, μολονότι ἡ γεύση, τὸ χρῶμα, τὸ βάρος αὐτῶν εἶναι ἴδια μὲ αὐτὰ τοῦ κοινῶ (φιλοῦ) ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου.

Οἱ θρησκευόμενοι ἀντιεμβολιαστὲς ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐπιτρέψει ποτὲ ὁ ναὸς Του νὰ γίνῃ ἐστία μετάδοσης τοῦ ἰοῦ, γι' αὐτὸ καὶ προσέρχονται σὲ αὐτὸν καὶ συμπροσεύχονται μὲ τοὺς κατὰ Χριστὸν ἀδελφοὺς χωρὶς νὰ τηροῦν τὰ προστατευτικὰ μέτρα. Πρώτιστα, πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅτι τὸ σῶμα κάθε συνειδητοῦ χριστιανοῦ εἶναι ναὸς Θεοῦ. Ὁ ἀπόστ. Παῦλος ἐρωτᾷ τοὺς Κορινθίους: «Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν οἰκεῖ;». Καὶ συνεχίζει: «εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ [δηλ. τὸ σῶμα του] φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς»¹⁴. Τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ μας δὲν μᾶς ἀνήκουν. Εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ. Ἐμεῖς ὀφείλουμε νὰ φροντίζουμε καὶ τὸ σῶμα μας καὶ τὴν ψυχὴ μας. Οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆ συζυγία σώματος καὶ ψυχῆς θεωροῦν παράλληλη τῆς συζυγίας θείας φύσεως καὶ ἀνθρωπίνης τοῦ Χριστοῦ, τηρουμένων βέβαια τῶν ἀναλογιῶν. Ἡ παραμέληση τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματός μας καὶ ἡ ἔκθεση αὐτοῦ σὲ ὑπερβάλλοντες κινδύνους ἀποτελεῖ ἁμαρτία, ἡ ὁποία σὲ ἀκραῖες περιπτώσεις προσομοιάζει τῆς αὐτοκτονίας.

Ἄς θυμηθοῦμε τὴν περίπτωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος μετὰ τὴ βάπτισή Του πῆγε στὴν ἔρημο, ὅπου καὶ ἐνήστευσε ἐπὶ σαράντα ἡμέρες. Ἡ τεσσαρακονθήμερη νηστεία ἦταν τὸ ἀνώτατο ὄριο νηστείας ποὺ εἶχε νηστεύσει ἄνθρωπος. Τότε ἀκριβῶς πείνασε. Ὁ διάβολος γνώριζε ὅτι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, γιὰ ὅποιονδήποτε λόγο, ὑπερβεῖ τὸ ὄριο ἀντοχῆς του, αὐτὸ τὸν καθιστᾷ εὐάλωτο στοὺς πειρασμούς.

Ὁ δεῦτερος πειρασμὸς τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸν διάβολο ἔχει εἰδικώτερη σημασία καὶ ἐπικαιρότητα. Κατ' αὐτόν, ὁ διάβολος ὀδήγησε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ στὸ «πτερύγιον» τοῦ ναοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τοῦ πρότεινε: «εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ [ὅπως λέχθηκε γιὰ ἐσένα κατὰ τὴ βάπτισή σου] βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίν σε μήποτε προσκόψης πρὸς λίθον τὸν πόδα σου»¹⁵. Ὁ διάβολος δηλαδὴ πρότεινε στὸν

14. Α' Κορ. 3, 16-17.

15. Ματθ. 4, 6· πρβλ. Ψαλμ. 90, 11-12. Περισσότερα γιὰ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου βλ. Σάββας Νανᾶκος, Ἐξηγητικὴ προσπάθεια τῶν πειρασμῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἰδίᾳ βάσει τῶν ἐλληνικῶν ἐρμηνευτῶν, Θεσσαλονίκη 1967.

Χριστό, ἐὰν εἶναι πράγματι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, νὰ πηδῆξει στὸ κενὸ καί, ὅπως λέγει ἡ Γραφή, δὲν θὰ πάθει τὸ παραμικρό. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τοῦ ἀπάντησε: «*Πάλιν γέγραπται*¹⁶, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου»¹⁷: Τί σημαίνει ἡ ἀπάντηση αὐτῆ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ προβαίνει σὲ ἐνέργειες ἢ παραλείψεις ἄσκοπες καὶ ἐπικίνδυνες γιὰ τὴ ζωὴ του, ἔχοντας τὴν πεποίθηση ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐπέμβει θαυματουργικὰ καὶ θὰ τὸν προστατεύσει. Ἐκπειράζει τὸν Θεὸ πάλι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος, μολοντί ἔχει ἀπτὲς ἀποδείξεις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἔτοιμος νὰ τὸν ἀμφισβητήσει ἢ νὰ ἐκφράσει παράπονα, ὅτι τάχα ὁ Θεὸς τὸν ξέχασε¹⁸ μὲ τὴ πρώτη ἀτυχία ἢ ἀστοχία του.

Θαύματα γίνονται πολλά. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐκβιάζεται νὰ θαυματουργήσει. Ὁ Θεὸς ἐπεμβαίνει ὑπὲρ ἡμῶν ὅταν καὶ ὅπως Αὐτὸς κρίνει, μὲ κριτήριο τὸ δικό μας καλὸ καὶ τὸν σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας μας καὶ ὄχι ὅταν ἐμεῖς θέλουμε¹⁹. Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο ἐλεύθερο

16. Δευτ. 6, 16. Κατὰ τὸν ἀπ. Πέτρο, ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ ζεύγους Ἀνανία καὶ Σαπφείρας ὀφείλεται στὸ γεγονὸς ὅτι, λέγοντας αὐτοὶ ψέματα, ἐξεπείρασαν τὸ ἅγιο Πνεῦμα (Πράξ. 5, 1-6).

17. Ματθ. 4, 5-7.

18. Ὁ ἀπ. Παῦλος ἐπισημαίνει στοὺς Κορινθίους: «*Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς τινες αὐτῶν, ἐπείρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὄψεων ἀπόλλυντο*» (Α΄ Κορ. 10, 9· Ἀριθ. 21, 56). Ὁ Παῦλος, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἱεραποστολικῆς του δράσης, πίστευε ὅτι ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ θὰ γινόταν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του (Α΄ Κορ. 4, 15-17). Συνέβαινε ὅμως κάποιοι ἀπὸ τοὺς νεοβαπτισθέντες νὰ ἀσθενοῦν, νὰ ἀρρωσταίνουν, ἀλλὰ καὶ νὰ πεθαίνουν ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτούς. Αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου, κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλο, ἦταν ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ἀμφισβητοῦσαν τὴ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Κοινωνοῦσαν αὐτῶν, ὡσὰν νὰ ἦταν κοινὸς ἄρτος καὶ οἶνος (Α΄ Κορ. 11, 27-30).

19. Τὰ θαύματα γίνονται κατὰ τέτοιον τρόπο, ποὺ μπορεῖ ὁποῖος δὲν πιστεύει σὲ θαύματα νὰ τὰ ἀμφισβητήσει ἢ νὰ τὰ ἐρμηνεύσει ὡς ἀπόλυτο ἢ τυχαῖο γεγονὸς ἢ φυσικὸ φαινόμενο, τὸ ὁποῖο ἢ ἐπιστήμη κάποια μέρα θὰ τὸ ἐξηγήσει. Ὁ Ἰωάννης στὸ Εὐαγγέλιό του γράφει: Ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «*Πάτερ δόξασόν του τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσιος ἔλεγεν βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν...*» (Ἰω. 12, 28-29). Κατὰ τοὺς Πατέρες, οὔτε ὅλοι οἱ ἅγιοι κάνουν θαύματα, καὶ φέρουν ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, ἀλλ' οὔτε ὅλοι ὅσοι κάνουν θαύματα εἶναι ἅγιοι, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ: «*Κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν*» (Ματθ. 7, 22-23). Βλ. περισσότερα

καὶ αὐτεξούσιο. Τὸν ἔπλασε λογικό. Τὸν προίκισε μὲ τὸν νοῦ, τὴ βούληση καὶ τὸ δικαίωμα ἐπιλογῆς. Τὰ δῶρα αὐτὰ δὲν τὰ παίρνει πίσω ὁ Θεός. Ἐὰν σὲ καθετὶ ποὺ θέλουμε καὶ πράττουμε μᾶς καθοδηγοῦσε ὁ Θεός, τότε δὲν θὰ εἴχαμε τὴν εὐθύνη τῶν ἀφανῶν πράξεών μας οὔτε «ἀμοιβή» γιὰ τὰ καλὰ μας ἔργα. Ἐπομένως, ὁ χριστιανὸς ἐκεῖνος ποὺ παρακολουθεῖ τὴ θεία Λειτουργία ἢ καὶ προσέρχεται στὸ κοινὸ Ποτήριο μὲ ὕφος ἀγέρωχο καὶ ρίχνοντας ματιὰς περιφρονητικὰς πρὸς ὄσους φοροῦν μάσκες, ἐπειδὴ νομίζει ὅτι ἔτσι ἀναδεικνύει τὴν πίστη του στὸν Θεό, στὴν πραγματικότητα εἶναι ἀνάξιος τῆς θ. Κοινωνίας, ἀφοῦ στερεῖται τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον. Στὴν περίπτωση αὐτή, ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τῆς θ. Κοινωνίας, ἀλλὰ βλάπτεται. Ἀμαρτάνει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἐκκλησιάσματος.

Στὴν περίπτωση τῶν ἀρνητῶν τοῦ ἰοῦ καὶ τῶν ἀντιεμβολιαστῶν δὲν ἰσχύει τὸ ἀποστολικό: «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις»²⁰. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶπε ποτὲ ὅτι οἱ πιστεύοντες σὲ Αὐτόν, ὡς Θεὸ καὶ Σωτῆρα, δὲν θὰ ἀρρωσταίνουν, δὲν θὰ προσβάλλονται ἀπὸ λοιμώδη νοσήματα κ.λπ. Οἱ ἱεροὶ Πατέρες μάλιστα καλοῦνται συχνὰ νὰ ἀπαντήσουν στὴν ἐρώτηση: Γιατί τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετους ἀνθρώπους τοὺς βρίσκουν βάσανα, συμφορὰς καὶ μεγάλες δοκιμασίες στὴ ζωὴ αὐτῶν ἢ τῶν οἰκογενειῶν τους, ἐνῶ ἀντίθετα ἄδικοι, πωρωμένοι ἠθικὰ καὶ ἀμαρτωλοὶ συμβαίνει νὰ εὐημεροῦν, νὰ προοδεύουν καὶ νὰ προκαλοῦν μὲ τὴ συμπεριφορὰ τους, σὰν τοὺς ἄφρονες πλουσίους τῆς γνωστῆς παραβολῆς²¹; Τότε τί ἰσχύει; Ἰσχύει τὸ παύλειο: «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχοῦσαις ὑποτασέσθω. Οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ ... ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν»²².

«Ἐπιδεχόμενοι ἐξουσίαις» εἶναι ἡ Κυβέρνηση καὶ ἡ Σύνοδος. Ὁ κορονοϊὸς εἶναι ἀσθένεια ποὺ προσβάλλει τὸ σῶμα μας. Ἀρμόδιοι γιὰ τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν εἶναι οἱ κατὰ περίπτωσιν εἰδικοὶ ἰατροί. Πρέπει νὰ εἴμαστε προσεκτικοί. Ὑπάρχουν παγίδες, ὑπάρχουν

στὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀναστασίου Σιναΐτη στὴν ἐρώτησιν Κ': Ἐκ ποίας δυνάμεως οἱ τὰ ἐναντία φρονούντες [καὶ πράττοντες] προφητεύουσι πολλάκις καὶ θαυματουργοῦσιν; (PG 89, 517-532).

20. Πράξ. 5, 24.

21. Λουκ.16, 19 ἐξ. καὶ 18, 10 ἐξ.

22. Ῥωμ. 13, 1-2· βλ. καὶ Ἑβρ. 13, 17: «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέιχετε, αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες».

κομπογιαννίτες που έμμεταλλεύονται τον πόνο, τή δυστυχία και τήν απόγνωση κάποιων ανθρώπων. Ἄς θυμηθοῦμε τό «φάρμακο» τῆς πικραγγουριᾶς, τὸ νερὸ τοῦ Καματεροῦ κ.λπ.

Τρανὸ παράδειγμα τοῦ ὅτι οἱ δίκαιοι ὑπερβαλλόντως δοκιμάζονται ἀποτελεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὅποιος ἔπασχε ἀπὸ περιοδικὴ καὶ ἰδιαίτερα καταθλιπτικὴ ἀσθένεια. Γράφει σχετικὰ στὴν Β΄ πρὸς Κορινθίους: «ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα μὲ κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. Ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν Κύριον παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῆ ἀπ’ ἐμοῦ· καὶ εἶρηκέν μοι, Ἄρκει σοι ἡ χάρις μου»²³. Καὶ ὅπως γνωρίζουμε, ὁ Παῦλος εἶχε μαζί του τὸν γιατρὸ Λουκᾶ (καὶ ὅπωςδήποτε θὰ ἀκολουθοῦσε τὶς συμβουλές του).

Οἱ μοναχοί, οἱ ἀγιορεῖτες, οἱ «γεροντάδες», οἱ πνευματικοί, κατὰ τὴ συνοδικὴ παράδοση «ἐπέχουν θέσιν» στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο μαθητῶν καὶ ὄχι διδασκάλων²⁴. Τὴ διδασκαλικὴ αὐθεντία τὴν ἔχουν οἱ ἐπίσκοποι-μητροπολίτες καὶ αὐτὴ εἶναι ὑπὸ τὸν ἔλεγχο τῆς Συνόδου. Κατὰ παραχώρηση καὶ ἐλεγχόμενη ἀπὸ τὸν οἰκείο ἐπίσκοπο-μητροπολίτη αὐθεντία ἔχουν οἱ ἡγούμενοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Ἔχει δικαίωμα ἀνυπακοῆς στὴν ὑπερέχουσα ἐξουσία ὁ ἐπίσκοπος-μητροπολίτης, ὁ πρεσβύτερος, ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ μοναχὸς γιὰ λόγους συνειδήσεως; Ναι, σὲ εἰδικὲς περιπτώσεις (γιὰ δογματικῆς φύσεως θέματα καὶ γιὰ ἠθικὰ σκάνδαλα) καὶ ὑπὸ προϋποθέσεις²⁵. Δὲν νοεῖται ἐπίσκοπος-μητροπολίτης νὰ ἀκυρώνει ἐν τοῖς πράγμασι συνοδικὲς ἀποφάσεις,

23. Β΄ Κορ. 12, 7-9.

24. Βλ. κανόνες δ', η', κγ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου· β' καὶ μβ' τῆς Πενθέκτης. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς σέ «θεῖον γράμμα», ποὺ εἶχε ἀποστείλει πρὸς τοὺς ἀρχιμανδριῖτες καὶ τοὺς μοναχοὺς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν πέριξ περιοχῶν, ἔγραφε: «... δέον γὰρ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ τελεῖν ὑπὸ τοὺς ἱερέας [ἐνν. τοὺς ἐπισκόπους] καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν μαθήμασι προσομιλεῖν, διδασκάλων τάξιν ὑπὸ τῆς ἄγαν αὐθαδεῖας ἑαυτοῖς ἐποιήσατε οἱ μηδὲν τὰ παρὰ τῶν διδασκόντων ὀρθῶς μαθεῖν ἀνασχόμενοι, πείσαντες δὲ ἑαυτοὺς ἀνοήτως, ὅτι δεῖ μᾶλλον ὑμῖν πάντας ἀκολουθεῖν...» (Πρακτικὰ Δ' Οἰκ. Συνόδου, ACO II/1, 3, σ. 124).

25. Εἶναι δύσκολο νὰ γνωρίζει ὁ καθένας μας ἐὰν ἡ συνειδήσή του εἶναι «ἀγαθὴ» (Πράξ. 23, 1· Α' Τιμ. 1, 5· Α' Πέτρ. 3, 16, 21), «καθαρά» (Β' Τιμ. 1, 3), ἢ εἶναι «ἀσθενής» (Α' Κορ. 8, 7). Συχνὰ δὲ συμβαίνει αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀσθενῆ συνείδηση νὰ πιστεύουν ἀκράδαντα ὅτι ἡ συνειδήσή τους εἶναι ὑγιής. Πῶς νὰ τοὺς μεταπέσει κανεὶς αὐτούς; Πρῶτιστα, πρέπει νὰ μεταπέσει ἐκείνους ποὺ εὐθύνονται γιὰ τὴν παραπληφόρησή τους. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν τὸ Παῦλειο: «τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε» (Α' Κορ. 8, 12).

ἀφοῦ μὲ συνοδική ἀπόφαση ἔγινε ἐπίσκοπος-μητροπολίτης. Εἶναι ἀδιανόητο μητροπολίτης νὰ ἀποδέχεται τὴν ἀπόφαση τοῦ θεσμικοῦ ὄργανου τῆς Ἐκκλησίας (τῆς Συνόδου), ποὺ τὸν ἐξέλεξε μητροπολίτη, ὡς ληφθεῖσα ἐν ἀγίῳ Πνεύματι καὶ νὰ ἀπορρίπτει ἀπόφαση τοῦ αὐτοῦ θεσμικοῦ ὄργανου μὲ τὴν ὁποία διαφωνεῖ. Καὶ σὲ κάθε περίπτωση ἰσχύει ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος. Ἡ ἀπειθαρχία ἱερέων καὶ μοναστικῶν ἀδελφοτήτων πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπο-μητροπολίτη καὶ μητροπολιτῶν στὶς συνοδικὲς ἀποφάσεις ἀποτελεῖ κακὸ παράδειγμα (καὶ ἔπειτα, πῶς νὰ ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ ὑπακούει σ' αὐτοὺς τὸ ποίμνιό τους;).

Ὁ κορονοϊὸς γιὰ ὅλους τοὺς χριστιανούς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πόνο, τὴν ὀρφάνια, τὸν χαμὸ ὀλόκληρων οἰκογενειῶν κ.λπ., εἶναι ἓνας μεγάλος πειρασμός. Ἔχει θέσει σὲ δοκιμασία τὶς σχέσεις μεταξὺ μοναχῶν, πρεσβυτέρων καὶ μητροπολιτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν πρὸς τὶς προϊστάμενες ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές. Δοκιμάζονται καὶ οἱ σχέσεις κλήρου καὶ λαοῦ. Ὁ κορονοϊὸς θὰ περάσει. Ὅπωςδήποτε θὰ χάσει τό «κέντρον» του. Οἱ πληγῆς ὅμως ποὺ θὰ ἀφήσει στὴ στρατευμένη Ἐκκλησία θὰ χρειαστοῦν χρόνο καὶ πολλὰς προσπάθειες, τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος καὶ βοηθοῦντος, γιὰ νὰ ἐπουλωθοῦν.

SUMMARY

Corona Virus and Eucharist

By Vasileios Giannopoulos, Prof. Em.
National and Kapodistrian University of Athens

This article examines the problem that arose with the emergence of the corona virus in relation to the Eucharist and Holy Communion. The question of the transmission or not of the corona virus is examined based on the authentic teaching and Tradition of the Orthodox Church. The deniers of the coronavirus and those opposed to vaccines are operating in a way that is inconsistent with the Holy Bible, the rules of Ecumenical Councils and genuine Orthodox Patristic Tradition.